

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Освітній процес – це інструмент для сучасної людини, за допомогою якого вона здійснює своє вдосконалення. Орієнтиром на сьогодні став компетентнісно-орієнтований підхід до формування концепції освіти. Кожна молода людина після закінчення школи повинна вміти активно діяти, приймати рішення, які можуть змінюватись в залежності від нових потреб. Пріоритетними напрямками розвитку освіти є навчання та виховання учнів, щоб випустити зі школи конкурентоспроможного випускника – всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість із активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися протягом усього життя. Потрібне впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес. Разом з тим нагальною залишається здатність майбутнього студента медика формувати міжособистісні стосунки, вступати в комунікацію, володіти різними соціальними здібностями та вміннями.

Ключові слова: сучасна освіта, комунікація, професійна компетентність, студенти медики.

The educational process is a tool for a modern person to improve themselves. Today's benchmark is a competency-based approach to the formation of the concept of education. Every young person after graduation should be able to act actively, make decisions that may change depending on new needs. The priority areas of education development are the training and education of students to produce a competitive graduate - a well-rounded, critically minded, holistic personality with an active position, an innovator capable of changing the world around him or her and learning throughout life. It is necessary to introduce modern information technologies into the educational process. At the same time, the ability of a future medical student to form interpersonal relationships, engage in communication, and possess various social abilities and skills remains urgent.

Keywords: modern education, communication, professional competence, medical students.

*Мистецтво навчання є мистецтво
пробуджувати в юних душах
допитливість і потім задовольняти її.*
А. Франс

Актуальність проблеми обумовлена тим, що одним із найважливіших завдань удосконалення якості української освіти є формування особистісної готовності студентів медиків до активного життя, до творчої самореалізації в демократичному суспільстві [3, с.4].

Освіта сьогодні живе в перехідний період. Можна сказати, що навіть у найбільші труднощі сьогодення. Тема професійної компетентності викладачів дуже актуальна сьогодні. Її актуальність визначається: сучасними тенденціями розвитку суспільства; провідною роллю освіти й необхідністю

забезпечити її випереджальне значення для розвитку суспільства; сучасними тенденціями розвитку системи освіти; необхідністю запровадження інноваційних підходів освітнього процесу [1, с. 15-18]. Саме компетентнісний підхід розглядають як один із важливих концептуальних принципів, який визначає сучасну методологію оновлення освіти, розвитку та становлення учня та студента, за яким – наше майбутнє [4, с. 92].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття зростає інтерес вчених до вивчення професійної компетентності, як передумови на шляху до успішного становлення особистості майбутнього лікаря, її подальшого самоствердження та самовдосконалення.

Це пояснюється пошуком нових та більш ефективних результатів навчальної діяльності, які би задовольнили у недалекому майбутньому суспільний запит на якісну медичну послугу. Тобто йдеться не лише про знання, навички та вміння студента медика, але й про механізм їх практичного застосування в нестандартних клінічних ситуаціях, особистісні характеристики майбутнього фахівця тощо [3, с. 5].

Так, на думку М.Р. Мруги, професійна компетентність лікаря базується на поєднанні ключових (професійних, комунікативних, дослідницьких та наукових) навичок та особистісних (морально-етичних та емоційних) характеристик, здатностей та соціально-професійних якостей майбутнього фахівця. А власне суб'єктно-орієнтоване спрямування навчально-виховного процесу, надаючи пріоритетного значення цим характеристикам, сприяє успішній соціалізації особистості для виконання певних професійних завдань у майбутньому. Погоджуючись із дослідницею, зауважимо, що запорукою формування необхідних професійно-значущих якостей медика можна вважати реалізацію навичок та вмінь крізь призму життєвих цінностей конкретного студента, яка, у свою чергу, містить власні когнітивну, мотиваційну, етичну, поведінкову та соціальну складові відповідно [6, с. 22-25, 34,48].

На нашу думку, індивідуалізовані підходи до вищої медичної освіти належить активніше досліджувати та впроваджувати на практиці. У галузі освіти вже є вагомі зміни, які незабаром стануть нормою життя. Ми справді можемо сказати, що переживаємо час великого перехідного періоду, можливо, найбільшого в історії людства. Це вплине на всіх нас, і ніхто не зможе уникнути цього. На наш погляд, наше навчання наблизилось до моменту кардинальних змін. Традиційно ми думаємо, що навчальний заклад - це освітня послуга однакова для всіх наших вихованців [3, с. 6].

Студенти XXI століття вже так не думають. Вони шукають необхідні їм сервери, обирають власний стиль навчання та нові можливості досягати поставлених цілей. Наші студенти активно беруть участь у різних видах наукових досліджень, самостійно опановують безліч методик проведення аналізу інформації, вміють ефективно використовувати отримані знання та здобутки.

Виклад основних положень дослідження. Головним завданням як викладача є виховання компетентної, відповідальної за своє життя людини,

створення розвивального середовища, у якому б реалізувалися всі потенційні можливості конкурентоспроможних випускників. Усе це можна здійснити лише за умов упровадження інноваційних педагогічних технологій, самовдосконалення й кваліфікаційного зростання викладачів, створення безперервного процесу формування творчої, обдарованої особистості. І звичайно, працюючи в команді компетентних викладачів-професіоналів[5, с. 128].

Викладацька компетентність – це сукупність особистісних рис, знань, умінь, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності, її результатів, самопізнання та саморозвиток, здатність викладача до професійного та особистісного зростання, а також розвитку кожного студента, до самоосвіти й самостійного розв’язання пізнавальних проблем. Сьогодні йдеться про формування людини, здатної приймати відповідальні рішення, критично мислити, творчо вирішувати проблеми, самореалізуватися, а отже про формування компетентної особистості. Основними видами компетентностей, яких потребує життя, є: – соціальна; – полікультурна; – комунікативна; – інформаційна; – творчої діяльності; – саморозвитку та самоосвіти. Ці життєві компетентності визнано Радою Європи.

Компетентнісний підхід – це метод моделювання результатів навчання та їх уявлення як норм якості освіти. Під результатами навчання розуміються набори компетенцій, що включають знання, розуміння й навички студента медика, які визначаються як, для кожного заняття, так і для програми в цілому. До переваг компетентнісного підходу слід віднести збереження гнучкості та автономії в структурі й змісті навчального плану. За пропозицією Генеральної конференції ЮНЕСКО в листопаді 1991 року була скликана міжнародна комісія для розробки питань освіти та навчання в ХХІ столітті. В своїй доповіді Жак Делор сформулював «чотири стовпи, на яких ґрунтується освіта: навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися жити разом, навчитися жити», визначивши, таким чином, основні глобальні компетентності, одна з яких говорить – «навчитися робити з тим, щоб придбати не тільки професійну кваліфікацію, а й в більш широкому сенсі компетентність, яка надасть можливість подолати різноманітні численні ситуації та працювати в групі». Незаперечно, що успіх у реалізації навіть найдосконаліших педагогічних систем та завдань залежить від викладача, його майстерності і моральних якостей, його компетентності, оскільки він: – безпосередній учасник та організатор безпечних психологічних умов навчально-освітнього процесу; – активно контролює і впливає на соціально-психологічний клімат, який сприяє досягненню позитивних результатів спільної діяльності педагогічного колективу, школярів та їх батьків; – знижує рівень конфліктності, урегульовує накопичені протиріччя [1, с. 23].

Окремі складові професійної компетентності майбутнього лікаря тісно переплітаються із структурними елементами соціально-психологічної компетентності. Відтак варто поєднати окремі з них для оптимізації підготовки студента медика:

- фонові знання, тобто загальнокультурну компетентність;
- творче мислення, яке стає базисом для формування клінічного;
- поведінковий компонент, що дозволяє виробити алгоритм дій у випадку нестандартної клінічної ситуації;
- мотиваційний компонент (розширення простору соціальних інтересів, спрямованість на взаємодію, високий рівень домагань та потреби у спілкуванні, готовність до прояву компетентності, відповідальність тощо);
- емоційний компонент (гуманістична установка на взаємодію);
- високий рівень емпатії та рефлексії.

Як можемо спостерігати, формування професійної компетентності у вищому медичному закладі є безперервним процесом, який передбачає оволодіння стійкими та системними знаннями з природничо-гуманітарних, фундаментальних та клінічних дисциплін; уміння застосовувати їх у різних ситуаціях; розвиток особистісно важливих якостей і професійно важливих властивостей, що забезпечить становлення майбутнього лікаря [7, с. 25-28].

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, нові виклики, пов'язані з нагальними потребами дистанційного навчання, зумовили необхідність розроблення компетентнісно-орієнтованої моделі педагогічної освіти. Дистанційне навчання, ІКТ, соціальна взаємодія та багато інших – це ті компетентності, розвитку яких потребуватимуть викладача і надалі. Сукупність життєво необхідних компетентностей, нових суспільних викликів і стратегій викладання. Завдання не з легких для тих, хто вважає, що у викладанні повинен постійно використовуватися один і той самий стандартний підхід. Однією з найважливіших нових компетентностей викладачів є пошук шляхів забезпечення актуальних соціальних взаємодій, які не просто об'єднують. Тепер ми більше акцентуємо увагу на нових формах навчання та створення унікальних можливостей співпраці. Компетентнісний підхід полягає в прищепленні та розвитку у здобувачів освіти певних ключових компетенцій, які визначають їхню успішну адаптацію в суспільстві [2, с. 5-8].

СТЕМ-освіта на сьогодні є перспективним та пріоритетним напрямом в усьому світі. Основний її принцип – інтеграція навичок та технологій із різних галузей науки. З упровадженням такої освіти майбутні викладачі повинні оволодіти навичками узагальнення міждисциплінарних зв'язків, уміннями розробляти науково-методичне забезпечення та втілювати здобуті теоретичні знання.

Висновки. Професійна компетентність майбутнього лікаря – це достатня теоретична та практична підготовка студента медика, на основі особистих рис, професійних якостей, здібностей і професіоналізму, якої досягають шляхом поєднання різних методів та засобів навчальної діяльності. Її компоненти, зокрема комунікативна складова та професійна рефлексія у поєднанні з професійною ідентичністю та професійною активністю, за умови сформованості професійних знань, умінь та навичок, ціннісних орієнтацій, культури мовлення, стилю спілкування, аналітичних,

прогностичних, проектувальних здібностей, необхідних для виконання діяльності лікаря.

Список використаних джерел

1. Авраменко О.В., Лутченко Л.І., Шлянчак С.О. Формування компетентностей особистості в сучасній школі: метод. посіб. Кіровоград, 2010. 80 с.
2. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національні традиції: гармонізація пріоритетів // Вища освіта України. 2014. № 3.- С. 5–11.
3. Ждан В.М., Дворник В.М., Аветіков Д.С., Беляєва О.М. Діяльність Полтавського державного медичного університету в контексті розвитку медичної освіти в Україні // Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. – Полтава, 2023. – С. 4–6.
4. Ісаков Р.І., Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Васильєва Г. Ю., Рудь В. О., Кидонь П.В. Невербальні елементи комунікації лікаря та пацієнта в діагностичному процесі // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 24–25 листопада 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 92–94.
5. Іщейкін К.Є. Іщейкіна Ю.О., Буря Л.В. Сучасні інформаційні технології навчання у вищих медичних закладах // Інноваційні інформаційні технології у вищій медичній освіті : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Полтава, 5 квіт. 2012 р.). – Полтава, 2012. – С. 128–129.
6. Мруга М.Р. Структурно-функціональна модель професійної компетентності майбутнього лікаря як основа діагностування його фахових якостей : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 250 с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації : монографія. Чернівці : Книги –ХХІ, 2009. 528 с.

УДК 378.147

**Гончарова Є.Є., Беляєва О.М.,
Ефендієва С.М., Грабовська А.С.**

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зосереджується увага на значущості науково-дослідницької діяльності студентів в аспекті формування професійної компетентності як запоруки ефективної самореалізації випускників закладів вищої освіти в умовах стрімких змін у суспільстві.

***Ключові слова:** науково-дослідницька робота, професійне спрямування, професійна компетентність, академічна успішність.*

The focus is on the significance of research activities among students in the aspect of shaping professional competence as a guarantee for the effective realization of graduates from higher education institutions in the face of rapid societal changes.

***Keywords:** research work, professional orientation, professional competence, academic success.*

Євроінтеграційне спрямування національної інноваційної політики сучасної України забезпечується запровадженням у практичну діяльність